

גבולות היחידה: פרק כז פסוקים א-ח

**נושא היחידה: הציווי לכתוב את דברי התורה על האבנים ולהקים אותן על הר עיבל.
מתאים לשניים או שלושה שיעורים**

כתבה: יפעת מור רוזנסון.

הסבר כללי:

את פרק כז נחלק לשני חלקים:

החלק הראשון פסוקים א-ח - כתיבת דברי התורה על האבנים בעת הכניסה לארץ לאחר מעבר הירדן.
החלק השני פסוקים יא-כו - מעמד הברכה והקלה על הר גריזים ועיבל

פתיחה לנאום הברית -

פרק כז פותח את החלק האחרון של ספר דברים שבו נואם משה את הנאום האחרון שלו בפני העם - נאום הברית.

משה פותח בנאום היסטורי בו הוא מזכיר לעם אירועים מן העבר. ממשיך בנאום מצוות - שבו הוא מצווה את העם מצוות חדשות וכן חוזר על מצוות שכבר נאמרו בעבר.
ועכשיו - אחרי שנאמרו המצוות משה רוצה לדאוג ולוודא שאכן עם ישראל יקיים את המצוות בארץ ישראל - ולכן הוא מדבר על הברית עם הקב"ה.

בפרק שלנו משה מצווה את העם לכתוב את התורה על אבנים וזאת כדי לחזור על המחויבות של העם לקיים את מצוות ה' בארץ.

בהמשך פרק כז אנחנו קוראים על מעמד הר גריזים והר עיבל שיתבצע בארץ.
זהו מעמד שבו יעמדו השבטים על שני ההרים - זה מול זה וישמעו ברכות וקללות מפי משה. גם מעמד זה הוא חלק מהמגמה של משה לחזור על המחויבות של בני ישראל לשמור על מצוות ה' בארץ.

יש לציין שבפרק כח מתוארת הברית במואב - ברית שעורך משה עם העם לפני הכניסה לארץ.

כדאי ליצור ציר שדרכו ניתן לעמוד על המבנה של ספר דברים. לחזור על שלושת הנאומים של משה – הנאום ההיסטורי, נאום המצוות ונאום הברית.

פתיחה:

פסוק א:

קריאה משותפת של הפסוק -

וַיְצַו מֹשֶׁה וַזְקַנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-הָעָם לֵאמֹר שְׁמַר אֶת-כָּל-הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם.

הפסוק למעשה מחבר בין החלק הקודם של ספר דברים, שעוסק במצוות לבין החלק שעוסק בברית.

כדאי לדבר על הציווי הכללי שמופיע בפסוק - לשמור את מצוות ה'. זו מעין כותרת או הקדמה לציווי על כתיבת התורה על האבנים ולברית שמתוארת בפרק כח, אולי אפילו המטרה של הברית.

אפשרות אחת - אחרי קריאת הפסוק הראשון לשאול את התלמידים:

- מדוע לדעתכם משה חוזר על הציווי הזה פעם נוספת?
- במה יהיה שונה קיום המצוות בארץ מאשר במדבר?
- מהם המסרים שחשוב למשה להעביר לעם בנושא המצוות ערב הכניסה לארץ? האם ישנן חששות? מה הן החששות של משה? מה הן החששות של העם?

(ניתן להזכיר את הקשר המיוחד שיש למשה עם העם ואת גודל האחריות שהוא חש כלפיו. דוגמא לכך אפשר לראות בתפילת משה לאחר התלונות במדבר פרק יא שם משה משתמש בדימויים של אב וילדים ומוכן למסור את נפשו למען עם ישראל. - הָאֲנֹכִי הָרִיתִי אֶת כָּל הָעָם הַזֶּה אִם אָנֹכִי יִלְדֶתִיהוּ כִּי תֹאמַר אֵלַי שְׂאֵהוּ בְּחִיקָה כְּאִשֶׁר יִשָּׂא הָאִמָּן אֶת הַיֶּנֶק עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעַתָּ לְאַבְרָהָם.

אפשרות שנייה - להציג בפני התלמידים את הקושי שיכול להתעורר אצל העם בכל

הנוגע לשמירת המצוות עם כניסתם לארץ (עבודה זרה, מנהיג חדש, אורח חיים שונה...)

שאלה: מה יכול משה לעשות כדי לחזק בעם את המחויבות לקיום המצוות?

עיון בפסוקים:

פסוקים ב-ח:

קריאת הפסוקים - בהדרגה. קריאת פסוק+ הסבר ודין.
שאלות על הפסוקים - כדאי ללמוד את הפסוקים לפי השאלות שלהלן, כל פסוק מוסיף פרטים ומעלה שאלות לדין - אפשר לעסוק בשאלות תוך כדי תהליך הקריאה, אך רק לאחר קריאת כל הפסוקים לחזור ולסכם ולדון בשאלה הגדולה של מטרת כתיבת התורה על האבנים ומשמעותה.

פסוק ב:

1. מה מצווים בני ישראל לעשות כאשר הם עוברים את הירדן ונכנסים לארץ?
2. מה צריך לעשות לאבנים ? וְשָׂדָתְ אֲתֶם בְּשִׂיד.
השיד זהו הסיד שאנחנו מכירים היום.
הסיד זה חומר שכבר בימי קדם השתמשו בו בבניה. אחת מהתכונות של החומר היא שהוא אוטם - מונע מעבר של אויר. השימוש בסיד מחזק את האבן ומשמר אותה.
במשנה אנחנו קוראים על : "בור סיד [מסויד] שאינו מאבד טיפה" (משנה אבות ב ח).

פסוק ג:

3. על האבנים צריך לכתוב את דברי התורה. מדוע צריך לכתוב את דברי התורה על האבנים?
אפשר לחזור לפסוק ב' המדבר על "אבנים גדולות" - כדי שזה יהיה בולט ומשמעותי. שכל אחד יוכל לראות, שיראו למרחוק. ולנושא של הסיד - שמשמר את האבנים ברמה הטכנית אבל גם "משמר" את דברי התורה שנכתבו עליה ברמה הסמלית.
 4. מהם דברי התורה שצריך לכתוב?
אפשרויות שונות - מצוות, התורה כולה, עשרת הדברות. (ראה פירוש הרמב"ן בהרחבה.)
- שאלה** - האם זה כל כך משנה מה היה כתוב בפועל? (בסוף קריאת הפסוקים נדגיש את הערך החווייתי של המעשה)

פסוק ד':

5. איפה צריך להקים את האבנים כשנכנסים לארץ?
עם קריאת הפסוקים מתבהרת התמונה שמדובר כאן על מעין מצבה/אנדרטה שצריך להקים.

6. דיון - מה מיוחד בהר עיבל?
קצת נתונים על הר עיבל. כדאי לצרף תמונה+ מפה.

הר עיבל ממוקם מצפון לעיר שכם. הוא הגבוה שבהרי השומרון (מעל 940 מטר) מקום מרכזי - מרכז הארץ. בולט. ניתן להעלות את האפשרות שהיה הגיוני להגיע לשם לאחר חציית הירדן. וכן צריך לקיים את המעמד במקום גבוה ומרכזי, שיראו למרחוק את דברי התורה על אבנים הגדולות.. גם השילוב של שני ההרים זה מול זה יכול להוות סיבה לבחירת המיקום הזה דוקא. כדאי לערוך את הדיון לאחר עיון משותף במפה ובתמונה.

פסוקים ה-ז:

מה עוד צריך להקים בהר עיבל? (מזבח) מדוע?
כאן ישלהרחיב על המעמד עצמו - מה עוד יעשו בעת הקמת האבנים בהר עיבל. משה מצווה על מעשה שמסמל את המחויבות של העם לקיום המצוות. ברגע שיש עשייה זה הופך את ההתחייבות למוחשית יותר.
בהר עיבל יוקמו האבנים עם דברי התורה - יש פה עניין מוחשי. אבל גם יערך טקס כדי לעשות את המעמד חויתי יותר. יבנה מזבח ויוקרבו קורבנות.

הערה - בפסוקים ה-ו אנחנו קוראים על האבנים במזבח שצריכות להיות שלמות. חשוב ללמד את הפסוקים האלו - אך הקו המנחה בקריאת הפסוקים הוא הטקס סביב כתיבת האבנים והמעמד בהר עיבל. צריך להקפיד להחזיר את התלמידים לרצף השאלות אודות המעמד לאחר שעוסקים בנושא. אפשרות אחרת - ללמד את זה כהרחבה לאחר שמסיימים ללמד פסוקים א-ח.

פסוק ז:

"וַזְבַּחְתָּ שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שֶׁם וְשִׂמַחְתָּ לְפָנַי ה' אֱלֹהֶיךָ".
מדוע מקריבים קורבן? מה עניין השמחה?
קורבן שלמים שבו העם שותפים באכילה ושמחה כחלק מהטקס ויצירת אוירה מיוחדת וחוויתית כדי שהמעמד ייזכר והמחויבות תושרש בזיכרון של העם גם בעתיד. אפשר לשאול את התלמידים על טקסים שהם מכירים, על הקשר שבין חוויה לזיכרון.

פסוק ח:

"וּכְתַבְתָּ עַל-הָאֲבָנִים אֶת-כָּל-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּאֵר הַיֵּטֵב"
מה מוסיף פסוק ח על הפסוקים הקודמים?
באר היטב. דברי התורה צריכים להיות כתובים בצורה ברורה!
- מדוע זה חשוב? [התשובה בסכום שמופיע להלן]

מסרים והפנמה:

דיון ברעיון של דרכים לזיכרון. איך אנחנו זוכרים דברים שחשובים לנו. או - איך היינו מזכירים משהו חשוב? אי היינו גורמים למסר חשוב שלא ישכח.

הצעות להמחשה:

אפשרות למשימה מסכמת - מה אתם הייתם כותבים על אבן? למה?
אפשר להביא אבן לכיתה. רצוי אבן גיר. עם פטיש ואזמל/ ברזל חד (כגון מסמר) ולתת לילדים לחרוט משהו על האבן.
אפשרות לדף מלווה שיעור -
הצעה לדף עבודה - התלמידים יעבדו על הדף תוך כדי לימוד הפסוקים והדיונים

בכיתה.

פרק כ"ז פסוקים א-ח.

הפסוק	מתוך הפסוק למדנו -
פסוק א	
פסוק ב	
פסוק ג	
פסוק ד	
פסוקים ה-ז	
פסוק ח'	

1. מדוע ה' מצווה את בני ישראל לכתוב את דברי התורה על אבנים גדולות ולהקים אותן בהר עיבל לאחר הכניסה לארץ?

2. מדוע ה' מצווה את בני ישראל להקים גם מזבח בהר עיבל ולהקריב עליו קורבן?

3. מה מרגיש אדם כשרואה את דברי התורה כתובים על אבנים גדולות בראש הר גבוה?

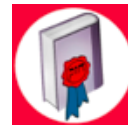
מבט שלם:

בסוף המהלך לקרוא את הפסוקים ברצף כדי לאסוף את הפרטים והרעיונות שנלמדו.

סיכום:

לפני שמשעה עוזב את העם, והעם נכנס לארץ - חשוב להדגיש את עניין קיום המצוות בארץ.

יש פה עניין חווייתי. מעמד מיוחד, טקס.

דברי התורה נכתבים על האבן לא כדי שיקראו אותם וישננו אותם (לכן לא כל כך משנה

מה מדברי התורה בדיוק נכתב שם), אלא כדי שיוצגו לעיני כל ויזכירו לעם את המחויבות שלהם לה'.

יתן להזכיר כאן דוגמאות נוספות בהן ההתבוננות היתה לחלק מהזכרון כגון - נחש נחושת (במדבר כא).

ספר תורה היום הוא סגור צריך לפתוח אותו כדי לעיין בו וללמוד אותו לעומק - המטרה שונה כשמדובר בהצגת דברי התורה על אבנים גדולות לעיני כל.

מה ההבדל בין כתיבת דברי התורה לבין דיבור או זיכרון דברי התורה ?
שוב - עצם הכתיבה היא פעולה שמביאה לידי חוויה וזיכרון.

דבר שכתוב קל יותר לזכור.

אנחנו מכירים את הרעיון של כתוב על מזוזות ביתך... כאן מדובר על כתיבה על קלף.

משהו אישי יותר ביתי יותר.

האבן היא דבר בולט יותר - זיכרון רחב יותר, לאומי יותר. הרבה אנשים יכולים לראות את האבן.

אפשר להביא כדוגמא את האנדרטה למייסדי העיר תל אביב. שגם השם התוכן בכתוב מעורר התייחסות ומשמר את הזיכרון. ([ראה ויקיפדיה](#))

בניית המזבח, הקרבת הקורבן והאכילה והשמחה הם חלק מהטקס שמלווה לברית. כמו כן עסקנו ברעיון של ברכה וקללה -שמאפיין את החיים של העם בארץ. התנאי שעומד בבסיס הרעיון הוא שאם עם ישראל יקיים את מצוות ה' הוא יחיה בשלום ובנחת בארץ ואם לא- יבואו עליו הקללות.

הרחבה והפניות למקורות נוספים:

מה- כתבו על האבנים - הרמב"ן על פרק כז, פסוק ג. ד"ה וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת. הרמב"ן מביא מספר אפשרויות: את התורה עולה, מצוות ומביא את דברי חז"ל שהתורה נכתבה ב70 לשון.

- אפשרות להתייחס למיקומו של הישוב הר ברכה היום - בשומרון. שם היישוב נלקח

מן הפסוק -

ונתת את הברכה על הר גריזים ואת הקללה על הר עיבל (דברים י"א, כ"ט)